

บทความที่ :
Article : 15

การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดย
ชุมชนที่เหมาะสม กับบริบทและสภาพแวดล้อมของ
พื้นที่ : กรณีศึกษาดำบลยอชด จัหวัดนครพนม

Participation in Development of Quality of
Disabled People's Life Being Suitable with
the Community Context and Environment
of The Area : A Case Study of
Yodchat, Nakhon Phanom

จารุกัญญา อุดานนท์^{*}, กชกร เดชะคำภู^{**},
ทิพาภรณ์ หอมดี^{***}, และ รุ่งลาวัลย์ เอี่ยมกุศลกิจ^{****}
Jarukanya Udanont, Kotchakorn Dechakamphu,
Tipaporn Homdee, and Runglawan Eamkusalkid

^{*} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม[Program of Public Administration, Nakhon Phanom University]

^{**} สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม [Program of Public Administration, Nakhon Phanom University]

^{***}สาขาวิชาวิศวกรรมโยธา มหาวิทยาลัยนครพนม[Program of Civil Engineering, Nakhon Phanom University]

^{****}สาขาวิชาการพยาบาลเด็ก มหาวิทยาลัยนครพนม[Program of Child Nursing, Nakhon Phanom University]

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและวิเคราะห์บริบทที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนคนพิการในตำบลยอดขาด 2) สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ และ 3) หาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมตำบลยอดขาด โดยใช้แบบสัมภาษณ์เพื่อรวบรวมข้อมูลบริบทพื้นที่จากสมาชิก อบต. ผู้นำชุมชน คนพิการ และครอบครัวคนพิการ ตัวแทนจากโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล อสม. และตัวแทนชุมชน จำนวน 70 คน และแบบประเมินความสามารถตามประเภทความพิการโดยใช้รหัส ICF กับคนพิการ จำนวน 125 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทที่เกี่ยวข้องกับจำนวนคนพิการตำบลยอดขาดมาจากภาวะเจ็บป่วย เกิดอุบัติเหตุ และพบในช่วงอายุระหว่าง 61 – 70 ปีมากที่สุด เป็นความพิการทางการเคลื่อนไหว 2) ปัจจุบันมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) เพื่อร่วมกันพัฒนาและขับเคลื่อนไปสู่การกำหนดเป็นแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาด 3) องค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาดมีแผนการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตคนพิการโดยความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง วางแนวทางในการดูแลเยียวยาและส่งเสริมสุขภาพคนพิการ โดยร่วมมือกับ อสม. ในแต่ละหมู่บ้าน แบ่งการช่วยเหลือคนพิการตามศักยภาพการช่วยเหลือตัวเอง

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม; คนพิการ; การพัฒนาคุณภาพชีวิต

Abstract

This research aimed 1) to study and analyze the context relating to the disabled people in Yodchat Sub-district, 2) to build the participatory process of every sector on the development of disabled people's quality of life, and 3) to find the developing Procedure of disabled people's quality of life being suitable with the context and the environment of Yodchat Sub-district. The interview forms used for data collection of the area context were from the 70 persons: members of Sub-district administrative organization, community leaders, disabled people and their families, representatives of Sub-district health promotion hospital, village health volunteers and community representatives, 125 disabled people, and the International Classification of Functioning Disability and Health Assessment form according to the types of disability. The statistics used for data analysis was percent; qualitative was analyzed the contents. The research findings were revealed that 1) the context relevant to the disabled people at Yodchat Sub-district was caused by an illness situation, accidents mostly found in the ages from 61 to 70 which was the disability in form of not moving the bodies; 2) there were lots of organizations relating to making the Memorandum of Understanding (MOU) for helping development and driving to be set up as the Sub-district routine development plan on quality of life at Yodchat Sub-district Administrative Organization, and 3) Yodchat Sub-district Administrative Organization has the quality of life reinforcement plan for the disabled people in collaboration with organizations concerned, setting up the procedure of treatment and promotion the disabled people's health through coordination with the

village health volunteers in each village, and giving the help for the disabled people as oneself's assistant potential.

Keywords: Participation; Disabled People; Quality of life
Development

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยมีแนวโน้มของคนพิการเพิ่มสูงขึ้นและมักถูกมองให้เป็นผู้ไร้ความสามารถ หรือเป็นภาระขาดโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณะต่างๆ ทั้งที่คนพิการเป็นสมาชิกกลุ่มหนึ่งของสังคมไทยที่จำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างจริงจัง และการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนก็มีส่วนสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการ (ทัชชวณิช เหล่าสุวรรณ, 2560) โดยการบูรณาการความร่วมมือกับองค์กรทุกภาคส่วน เพื่อให้มาตรการกลไก และนโยบายด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตสามารถดำเนินการได้อย่างครอบคลุม ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคธุรกิจ องค์กรด้านคนพิการ ทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นการร่วมสร้างสังคมที่ทุกคนอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน และได้รับสิทธิพื้นฐานที่คนพิการจะได้รับ (นริสา วงศ์พนารักษ์ และคณะ, 2557)

คณะผู้วิจัยเคยนำกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยนครพนม มาจัดทำค่ายอาสาในลักษณะค่ายสร้าง และค่ายเรียนรู้ปัญหาจากบริบทของพื้นที่ พร้อมทั้งการสร้างจิตสำนึกจากการทำกิจกรรมอาสาพัฒนาด้วยความตั้งใจร่วมกันในการสร้างความยั่งยืนให้กับผู้พิการทางสติปัญญา ผู้สูงอายุ และสมาชิกในชุมชนบ้านยอดขาด โดยกิจกรรมวันสุดท้ายมีการร่วมระดมความคิดจากทุกภาคส่วน ทั้งคนในชุมชน ผู้นำชุมชน อบต. ยอดขาด ผู้ปกครองของผู้พิการทางสติปัญญาในชุมชนยอดขาด หน่วยงานราชการ นักวิชาการ และภาคเอกชน ในพื้นที่ที่ต้องการให้ความช่วยเหลือคนพิการในตำบลยอดขาดให้สามารถช่วยเหลือและพัฒนาตนเองเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสร้างอาชีพให้กับตนเองได้อย่างยั่งยืน จากการระดมสมองได้บทสรุปร่วมกันว่า ควรมีการประสานความร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยให้คนในพื้นที่ได้มีส่วนร่วมเป็นผู้ดูแล นักวิชาการเป็นผู้หาแนวทางการพัฒนา ส่วนราชการคอยสนับสนุน เอกชนเป็นแรงเสริม และที่สำคัญชุมชนและนักศึกษาเป็นกลไกขับเคลื่อนกิจกรรมต่างๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนบนพื้นฐานของวิถีชีวิตชุมชนและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยคำนึงถึงบริบทพื้นที่คนพิการเป็นสำคัญ

จากความเป็นมาดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาประเด็น การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ : กรณีศึกษาตำบลยอดเขาตอง อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม ซึ่งมีคนพิการในตำบล รวมจำนวน 144 คน (ข้อมูลจากระบบฐานข้อมูลคนพิการจังหวัดนครพนม 2557) แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน จำนวนประชากรในเขต อบต. 5,017 คน คิดเป็นสัดส่วนของคนพิการในพื้นที่เท่ากับร้อยละ 2.87 ต่อจำนวนประชากรทั้งหมดของพื้นที่ โดยเพิ่มขึ้นจากปี 2557 ที่มีคนพิการร้อยละ 2.65 ซึ่งมีสัดส่วนสูงกว่าการคาดการณ์ของคนพิการทั้งประเทศ ในปี 2564 ที่จะมีสัดส่วนคนพิการ 2.81 จากประชากรทั้งหมด และจะมีการเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่คงที่เท่ากับ 2.90 โดยคนพิการที่เพิ่มขึ้นมาจากกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งมีผู้สูงอายุในตำบลยอดเขาตอง จำนวน 558 คน คิดเป็นสัดส่วนของผู้สูงอายุที่พิการ ร้อยละ 14.69 ต่อจำนวนคนสูงอายุทั้งหมด และส่วนใหญ่มีปัญหาการเคลื่อนไหว ไม่สามารถออกจากบ้านได้โดยสะดวกหากพิจารณาสถิติจะเห็นว่ามีส่วนที่ไม่สูงมากเมื่อเทียบกับจำนวนประชากรทั้งหมด แต่หากคนพิการเหล่านี้ไม่ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการ ย่อมส่งผลกระทบต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชนในระยะยาว (กชนิภา นราพินิจและคณะ, 2551) โดยงานดังกล่าวจะนำไปสู่คุณค่าและความสำคัญต่อการพัฒนาสังคมไทย โดยนำไปสู่การเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนโดยชุมชน การปรับทัศนคติในทางบวกแก่คนในชุมชนและตัวคนพิการเอง การสนับสนุนโอกาสและสิทธิของคนพิการ การสนับสนุนการฟื้นฟูสภาพทุกส่วนตามศักยภาพที่มีอยู่ของคนพิการ และการสนับสนุนให้คนพิการอยู่ร่วมกับชุมชนในฐานะสมาชิกที่เสมอภาคในชุมชน มีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน (จรรยาพร ศรีศัลลักษณ์, 2557)

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์บริบทที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนคนพิการในตำบลยอดเขาตอง

2. เพื่อสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

3. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของตำบลยอดเขาตาด

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาเป็นการศึกษาการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของพื้นที่ตำบลยอดเขาตาด อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม โดยศึกษาแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับแนวคิดคนพิการ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม กฎหมายเกี่ยวกับคนพิการที่มีผลใช้บังคับอยู่ในปัจจุบัน การฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในตำบลยอดเขาตาด อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม จำนวน 5,017 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือคนพิการตำบลยอดเขาตาด อำเภอวังยาง จังหวัดนครพนม จำนวน 144 คน ผู้ดูแลคนพิการ ผู้นำชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน

วิธีการวิจัย

ด้านเทคนิคการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัย แบบ Participation Action Research “PAR” โดยมีขั้นตอนสำคัญอยู่ 4 ขั้นตอนตามแนวคิดของ Aimers, 1999 (อ้างในทวี เชื้อสุวรรณทวีและคณะ, 2549:41) ที่กำหนดไว้ 3 ขั้นตอน

1) การพัฒนาพื้นฐานการมีส่วนร่วม ได้แก่ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานด้านภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ ข้อมูลด้านคนพิการ การทำความเข้าใจและทำความเข้าใจความคุ้นเคยกับชุมชนและแหล่งทรัพยากรเพื่อพัฒนาโจทย์วิจัย และการแสวงหา

ผู้สนใจช่วยเหลือคนพิการและการกำหนดกลุ่มหรือคณะทำงานโดยการประชาสัมพันธ์การพบปะพูดคุยเป็นรายบุคคล-กลุ่มปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นประเด็นปัญหาของคนพิการในชุมชนความจำเป็นสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชนในการช่วยเหลือฟื้นฟูคนพิการในชุมชนกับครอบครัวคนพิการ ชาวบ้าน ผู้นำชุมชนนักวิชาการสาธารณสุข อสม.

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ โดยมีกิจกรรมที่สำคัญในขั้นตอนนี้ ภายหลังจากที่ได้รับงบประมาณจาก สกว. ได้จัดประชุมคณะผู้วิจัยเพื่อทบทวนข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับคนพิการจากเอกสารและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อศึกษาและวิเคราะห์บริบทที่มีความสัมพันธ์กับจำนวนคนพิการในตำบลยอดขาด อำเภอสว่าง จังหวัดนครพนม แล้วดำเนินการประชุมเตรียมความพร้อมการสร้างเครื่องมือและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยลงพื้นที่สำรวจและเก็บข้อมูลคนพิการรวมทั้งสำรวจความคิดเห็นสภาพเศรษฐกิจและสังคมของครอบครัวของคนพิการ ทำการจัดเวทีระดมสมองเกี่ยวกับปัญหาคนพิการและแนวทางการแก้ไขปัญหาระหว่างคณะผู้วิจัยคนพิการครอบครัวคนพิการผู้นำชุมชน อบต. และผู้สนใจอื่นในระดับตำบล และการประชุมทบทวนการทำงานการวิเคราะห์ข้อมูลปัญหาอุปสรรคและหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันตลอดระยะการวิจัย

3) การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เหมาะสมตามบริบทของตำบลยอดขาดโดยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ผลการวิจัย

บริบททั่วไปของคนพิการ

จำนวนคนพิการตำบลยอดขาด มีจำนวนทั้งหมด 144 คน ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุระหว่าง 61-70 ปี ในขณะที่จำนวนคนพิการในช่วงอายุแรกเกิด - 10 ปี น้อยที่สุดมีเพียงจำนวน 1 คน ส่วนใหญ่เป็นลักษณะความพิการทางด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย โดยสาเหตุความพิการส่วนใหญ่เกิดจากภาวะเจ็บป่วยโดยคนพิการส่วนใหญ่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ทั้งหมด ต้องการพึ่งพาผู้อื่นเพียงเล็กน้อย

ส่วนใหญ่คนพิการไม่ต้องการศึกษาต่อเนื่องจากคนพิการส่วนใหญ่เป็นคนสูงอายุ และส่วนใหญ่มีฐานะทางครอบครัวอยู่ในระดับปานกลาง พออยู่พอกิน

ปัจจุบันไม่มีคนพิการมาแต่กำเนิด แต่มาจากภาวะเจ็บป่วย เกิดอุบัติเหตุ และพบในช่วงอายุระหว่าง 61 – 70 ปีมากที่สุด เป็นความพิการทางการเคลื่อนไหว เพราะร่างกายผ่านการทำงานหนัก กระดูกเริ่มเสื่อม มีผลต่อความพิการได้ง่าย จากการสัมภาษณ์นายทนงศิลป์ ลีพล นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยอดชาต เล่าถึงคนพิการในตำบลยอดชาต ว่า “ส่วนใหญ่เป็นความพิการที่เกิดจากการประกอบอาชีพ การเสื่อมสมรรถภาพของร่างกาย ความพิการที่เกิดจากโครโมโซมมีน้อยมาก ทำให้เด็กที่เกิดไม่ค่อยมีคนพิการตั้งแต่แรกเกิด มีจำนวนเด็กออทิสติกน้อยมาก เพื่อเทียบกับจำนวนคนพิการทั้งหมด สาเหตุที่ทำให้จำนวนคนพิการในชุมชนเพิ่มขึ้นเกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้คนพิการแสดงตัวมากขึ้น เช่น การได้รับเบี้ยคนพิการจากการขึ้นทะเบียนคนพิการ”

สอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ของนายปรีดี คำคำ เจ้าหน้าที่วิเคราะห์นโยบายและแผนขององค์การบริหารส่วนตำบลยอดชาต ให้ข้อมูลว่าช่วงในระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา เด็กที่พิการตั้งแต่แรกเกิดไม่มีเลย ทำให้จำนวนคนพิการที่อายุระหว่างแรกเกิด – 10 ปี มีจำนวนแค่ 1 คน คือพิการทางสติปัญญา คนพิการที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นในแต่ละปีส่วนมากจะเป็นคนสูงอายุที่อายุเพิ่มมากขึ้นแล้วเจ็บป่วย ทำให้เกิดความพิการตามมา และสอดคล้องกับคำพูดของนายซ่ง แสนสุริวงศ์ อายุ 59 ปี ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ให้ข้อมูลว่า “สาเหตุที่เด็กพิการแต่กำเนิดนั้นเกิดจากคนตั้งครรภ์ตอนอายุน้อยด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ลูกที่คลอดออกมาพิการได้ และเกิดจากระบบสาธารณสุขเองเมื่อ 20 ปีก่อน ที่มีคนไปฉีดยาป้องกันโปลิโอ พยาบาลฉีดโดนเส้น ทำให้พิการขาสิบ”

กระบวนการมีส่วนร่วมในพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในการกำหนดกลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ จากการประชุมวันที่ 3 กรกฎาคม 2558 ทีมวิจัยได้

ทราบถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดูแลและพัฒนาชีวิตคนพิการของตำบลยอดที่ยังขาดการมีส่วนร่วมและความตระหนักของคนส่วนใหญ่ในชุมชน รวมทั้งความเอาใจใส่จากองค์กรภาครัฐ องค์กรการบริหารส่วนตำบลยอดขาด อาจด้วยข้อจำกัดที่มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับคนพิการของ อบต. เพียงคนเดียว ซึ่งจากปัญหาดังกล่าว ทีมวิจัยจึงได้ส่งเคราะห์ข้อมูล และลงพื้นที่เพื่อประชุมร่วมกัน จำนวน 4 ครั้ง โดยเบื้องต้นได้สะท้อนปัญหาและความต้องการของคนพิการที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม ICF (ศิรินาถ ตงศิริ, 2556) การสัมภาษณ์ และการประชุมระดมสมอง เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนและกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยชุมชนเป็นฐาน (CBR) ซึ่งจากการประชุมร่วมกันทั้ง 4 ครั้ง ระหว่างทีมวิจัย คนพิการ ผู้นำชุมชน คนดูแล เจ้าหน้าที่รัฐ เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้คนพิการทางสติปัญญา ได้ทราบถึงข้อจำกัด ของการดำเนินงานการดูแลคนพิการแต่ละส่วน ได้ทราบความคืบหน้าในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยเฉพาะการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้คนพิการทางสติปัญญา ซึ่งจากเดิมผู้นำชุมชนไม่เห็นถึงความสำคัญ จากการประชุมและการชี้แจงการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ ผู้นำชุมชนให้ความสนใจในกิจกรรมของศูนย์โดยมีการสอบถามในประเด็นต่าง ๆ เช่น การรวมกลุ่มคนพิการเพื่อการประกอบอาชีพต้องทำอย่างไร แล้วถ้าไม่ใช่คนพิการ แต่เป็นคนพิการรวมกลุ่มได้หรือไม่ การจ้างคนพิการมาทำงานมีหลักเกณฑ์การจ้างอย่างไร และมีวิธีการคัดเลือกด้วยวิธีไหน โดย นายปรีดี คำคำ หน้าที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลยอดชาติที่รับผิดชอบในส่วนการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุและคนพิการ กล่าวว่า “อบต.มีความพร้อมที่จะช่วยเหลือโดยปัจจุบันมีแผนสำหรับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตคนพิการไว้แล้วซึ่งได้ประสานงานกับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น โรงพยาบาลประจำอำเภอ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล ซึ่งแผนระยะแรกจะลงพื้นที่เพื่อเยี่ยมบ้าน คนพิการร่วมกับผู้นำชุมชนเพื่อให้กำลังใจ แต่บางครั้งทำงานไม่ทั่วถึงจากข้อจำกัดของเจ้าหน้าที่ แต่ต้องใช้เวลาเชื่อว่า อบต. สามารถแก้ปัญหาได้”

ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ควรเริ่มจากกลุ่มคนพิการ และผู้ที่เกี่ยวข้องภายในชุมชนก่อน รวมตัวกันในการศึกษาปัญหาของตนเอง โดยเริ่มจาก

การศึกษารวบรวมข้อมูลอย่างครอบคลุม รอบด้าน เกี่ยวกับคนพิการในด้านต่าง จากครอบครัวคนพิการ รวมทั้งข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การวางแผนการทำงานแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยมี นักวิชาการ นักวิชาชีพ หรือบุคคลภายนอกมีฐานะเป็นผู้เฝ้าอำนวยการ หนุนเสริมด้าน องค์ความรู้

ปัจจุบันหลังจากเริ่มดำเนินการวิจัยเริ่มมีหน่วยงานที่รับผิดชอบและ เข้าถึงคนพิการตำบลยอดขาดมากขึ้น ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาด, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลยอดขาด, ชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาจังหวัดนครพนม และศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดนครพนม โดยเบื้องต้น ได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกับทีมนักวิจัยเพื่อจะร่วมกัน ขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา การพัฒนา การกำหนดเป็นแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการประจำตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาด และกลไกการทำงานเพื่อดูแลคุณภาพชีวิตผู้พิการตำบลยอดขาด โดยมีเส้นทางการพัฒนา อยู่ 3 ระยะ คือ 1) รวบรวมข้อมูลปัญหาและความต้องการของคนพิการ 2) ตั้ง ชมรมคนพิการ 3) พัฒนาศักยภาพคนพิการและผู้ดูแลคนพิการ

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบท และสภาพแวดล้อมของตำบลยอดขาด

จากการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การร่วมกิจกรรมกับคนพิการ และผู้ดูแลคนพิการ การเยี่ยมบ้านคนพิการ การร่วมกันกับชุมชนในการสร้างห้องน้ำให้คนพิการ และการส่งเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจ รวมทั้งการร่วมกันอภิปรายปัญหา ความต้องการคนพิการ และมุมมองของครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อคนพิการ ทีมวิจัยจึงนำข้อมูลจากการส่งเคราะห์มาพิจารณาความเป็นไปได้ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในระยะยาว และได้จัดประชุมเพื่อพิจารณาและรับฟังข้อเสนอแนะต่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาด เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการให้เป็นรูปธรรม รวมทั้งการบรรจุในแผนพัฒนาตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาด หน่วยงานที่

เกี่ยวข้องจะต้องมีการดำเนินการจัดทำข้อมูลคนพิการที่ถูกต้อง เป็นปัจจุบันเพื่อให้สามารถนำข้อมูลมากำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลยอดเยี่ยมต้องมีแผนที่ชัดเจนสำหรับการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตคนพิการ โดยความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. สํารวจข้อมูลคนพิการ ซึ่งในการสํารวจข้อมูลคนพิการเป็นไปเพื่อประเมินสภาพปัญหาความต้องการ และวางแผนทางในการดูแลเยียวยาและส่งเสริมสุขภาพ โดยร่วมมือกับ อสม.ในแต่ละหมู่บ้านและบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของคนพิการอย่างเป็นระบบ

3. แบ่งการช่วยเหลือคนพิการตามศักยภาพการช่วยเหลือตัวเองคือ

3.1 คนพิการที่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ทั้งหมด ต้องพึ่งพาผู้อื่นเล็กน้อยแนวทางช่วยเหลือคือ สํารวจความต้องการและศักยภาพของคนพิการและครอบครัวในการประกอบอาชีพเสริมรายได้จัดอบรมฝึกอาชีพ พัฒนาทักษะอาชีพที่เหมาะสมกับศักยภาพและความถนัด สนับสนุนงบประมาณในการลงทุนประกอบอาชีพเสริม เช่นการเพาะเห็ด การเลี้ยงไก่ไข่ การทำเครื่องจักรสาน การทำดอกไม้จันทน์ เป็นต้น

3.2 คนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ทั้งหมด ต้องพึ่งพาผู้อื่นบางส่วน รพ.สต. , อบต. ประเมินสภาพคนพิการและประสานงานจัดหาอุปกรณ์ ช่วยเหลือตามความต้องการและเหมาะสม สํารวจความต้องการและศักยภาพของคนพิการและครอบครัวในการประกอบอาชีพเสริม พร้อมร่วมมือกับ รพ.สต. และ อสม. จัดกิจกรรมเยี่ยมดูแลคนพิการและครอบครัว เพื่อเสริมกำลังใจและช่วยกันสอดส่องดูแลคนพิการที่เสี่ยงต่อภาวะซึมเศร้า มีการฝึกทักษะทั้งคนดูแลให้สามารถดูแลคนพิการที่ถุกวิธีและให้ความรู้ในกระบวนการรักษาที่เหมาะสม

3.3 คนพิการที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ต้องพึ่งพาผู้อื่นทั้งหมด อบต. และ รพ.สต. จัดหางบสนับสนุน หรือจัดหาที่นอนที่เหมาะสมกับคนพิการและให้ อบต. เป็นศูนย์กลางในการอำนวยความสะดวกให้ครอบครัวคนพิการพร้อมทั้งจัดพัฒนาอบรม ฝึกอาชีพให้ตรงกับความต้องการของครอบครัวคนพิการ

และจัดหาตลาดให้ นอกจากนี้ รพ.สต. และ อสม. จัดกิจกรรมเยี่ยมดูแลคนพิการ และครอบครัว เพื่อเสริมกำลังใจมากขึ้น

สรุป และอภิปรายผล

บริบทที่เกี่ยวข้องกับจำนวนคนพิการตำบลยอดขาด มาจากภาวะเจ็บป่วย เกิดอุบัติเหตุ และพบในช่วงอายุระหว่าง 61 – 70 ปีมากที่สุด เป็นความพิการทางการเคลื่อนไหว เพราะร่างกายผ่านการทำงานหนัก กระดูกเริ่มเสื่อม มีผลต่อความพิการได้ง่าย ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากพฤติกรรมในการดำรงชีวิตประจำวัน นอกจากนี้พฤติกรรมกรรมการบริโภคอาหารของคนในชุมชนที่สูงอายุก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความพิการโดยคนพิการส่วนใหญ่ที่สูงอายุจะพบภาวะของโรคแทรกซ้อนคือเบาหวาน ความดันสูง และไขมันอุดตัน เพราะคนสูงอายุหลายคนที่พิการขอทานของมันๆ เค็มๆ ขอทานเนื้อวัว และขาดการออกกำลังกายตามความเหมาะสมของสภาพร่างกายเพื่อชะลอความเจ็บป่วยขาดความรู้ความเข้าใจในการรักษาตัวเวลาเจ็บป่วย

กระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พบว่า ขาดการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชน เพราะการดูแลคนพิการในชุมชน ส่วนใหญ่เป็นหน้าที่ของครัวเรือนคนพิการ ซึ่งยังขาดการวางแผนของส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแบบบูรณาการร่วมกัน มีเพียงโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาดที่มีการประสานงานกันในบางกิจกรรมเช่น การตรวจสอบจำนวนคนพิการ การกำหนดแผนการเยี่ยมบ้านคนพิการ เป็นต้น

จากการประชุมระดมสมอง และร่วมกันอภิปราย ถึงปัญหาและความต้องการของคนพิการแต่ละประเภทรวมทั้งมุมมองของชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบต่อคนพิการ เพื่อเป็นประโยชน์ในการพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพคนพิการโดยชุมชนเป็นฐาน ร่วมกับการพิจารณาข้อมูลสถิติคนพิการทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ได้ข้อสรุปเบื้องต้นเกี่ยวกับแนวทางการดูแลและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแบบมีส่วนร่วม ได้แก่ แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต

คนพิการระยะสั้นที่สามารถดำเนินงานระหว่างดำเนินการวิจัย และแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน และสอดคล้องกับแผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ ฉบับที่ 4 โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาด, โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล, ชมรมผู้ปกครองคนพิการทางสติปัญญาจังหวัดนครพนม และศูนย์การศึกษาพิเศษจังหวัดนครพนม โดยเบื้องต้นได้ทำบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ร่วมกับทีมนักวิจัยเพื่อจะร่วมกันขับเคลื่อนเพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหา การพัฒนาต่อไป

แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนพิการโดยชุมชนที่เหมาะสมกับบริบทและสภาพแวดล้อมของตำบลยอดขาด จากปัญหาและความต้องการของคนพิการแต่ละประเภท ทีมวิจัยร่วมกับตัวแทนคนพิการ ครอบครัวคนพิการ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ผู้บริหาร สมาชิกและเจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาด ครู เจ้าหน้าที่ศูนย์การเรียนรู้คนพิการทางสติปัญญา ร่วมกันกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการที่เกิดจากการกระบวนการมีส่วนร่วมในการตระหนักถึงปัญหา รับรู้ปัญหาและการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันของชุมชน ซึ่งขั้นต่อไปคือการรับผิดชอบของทุกภาคส่วนทุกคนของชุมชน ในการนำแนวทางไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลตามที่กำหนดไว้

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในชุมชน จำเป็นต้องอยู่บนพื้นฐานทุนทางสังคม วัฒนธรรมชุมชน ที่มีทั้งการส่งเสริมและเสริมพลังอำนาจคนพิการควบคู่กัน และควรมีศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในระดับตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบลยอดขาด ควรดำเนินการออกข้อบัญญัติของตำบลเพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ พร้อมทั้งจัดทำแผนในการช่วยเหลือคนพิการเชิงบูรณาการให้มีทั้งภาครัฐและชุมชนเข้ามามีบทบาทร่วมรับผิดชอบมากและชัดเจนมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กชนิภา นราพินิจ และคณะ.(2551). ศึกษาการมีส่วนร่วมระหว่างชุมชนกับองค์กรภาครัฐระดับตำบลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ กรณีศึกษาตำบลตาจั่น อำเภอดง จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพฯ:สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- กิตติพงศ์ สุทธิ. (2543). การดำเนินงานด้านการส่งเสริมอาชีพคนพิการตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวี เชื้อสุวรรณทวี และคณะ. (2549). วิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเรื่องการพัฒนาสมรรถภาพคนพิการโดยใช้ชุมชนเป็นฐานในอำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม.กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- ทัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ. (2550). การพัฒนารูปแบบการให้บริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ ผู้พิการและคนด้อยโอกาสทางสังคม พื้นที่ตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม. วารสารการบริหารปกครอง, 6 (1): 185 -206.
- นริสา วงศ์พนารักษ์ และคณะ. (2556). การใช้แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ.วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น 6(3) : กรกฎาคม – กันยายน 2556, 6 – 10.
- ศิรินาถ ตงศิริ. (2556). แนวทางการนำฐานข้อมูลสมรรถนะของคนพิการไปใช้ในการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการในชุมชน.วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข 7(1): มกราคม – มีนาคม 2556, 99 – 113.
- พรธิดา วิเศษศิลปานนท์ และคณะ. (2556). โครงการวิจัยการติดตามการเข้าถึงสิทธิของคนพิการและการพัฒนารูปแบบระบบสวัสดิการที่ส่งเสริมการเข้าถึงสิทธิของคนพิการ.กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2557). **สถานภาพของผู้พิการไทย**. กรุงเทพฯ :
สำนักนายกรัฐมนตรี.

ILO, UNESCO, UNICEF, WHO. (2002). **Community Based
Rehabilitation: CBR with and for people with disabilities.**
Draft Joint Position Paper. Geneva: WHO.

Translated Thai References

Cheausuwantavee, T. et, al. (2006). **The Appropriate Strategies
on Community -Based Rehabilitation for Putthamonthon
District, Nakornpathom Province.** Bangkok: The Thailand
Research Fund.

Laosuwan, T. (2017). Developing a Model of the Social Welfare
Services for the Elders and Disabilities in Yang Noi Sub-
District, Kosumpisai District, Maha Sarakham Province.
Governance Journal, 6(1) : 185 – 206.

Narapinid, K. et, al. (2008). **Education Participation Between
Communities, Governmental Levels in Improving the
Quality of Life of Persons with Disabilities, Tambon Ta
Chan Case Study, Kong District, Nakhon Ratchasima
Province.** Bangkok : The Thailand Research Fund.

National Statistical Office. (2014). **Status of the Thais’Disabled.**
Bangkok : The Prime Minister's Office.

Sutti, K. . (2000). **Implementation of Occupational Promotion for
the Disabled Under the Rehabilitation of the Disabled
Act, B.E. 2534.** Bangkok :Thammasat University.

Tongsiri, S. (2013). **Functioning Data Based on the International**

Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) Classification System: Implications for Multidisciplinary Rehabilitation Plans for Persons with Disabilities. **Journal of Health Systems Research** 7(1):Jan.-Mar. 2013,pp.99-113.

Wisedsilrapanon, P. et, al. (2013). **Research Project to Track Access Rights of Persons with Disabilities, and Developed a Welfare System that Promotes the Rights of People with Disabilities Access.**Bangkok : Mahidol University.

Wongpanarak, N. et, al. (2013). The Usage of the Concept of Community-Based Rehabilitation in Improving the Quality of Life for People with Disabilities. **KKU Journal for Public Health Research** 6(3) : July – September 2013. pp.6-10.